

УДК 551.7:535.827.2

ЛЬВІВСЬКА МІКРОПАЛЕОНТОЛОГІЧНА ШКОЛА ЯК ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МІКРОПАЛЕОНТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ

Я. Тузяк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, 79005 Львів, Україна
e-mail: yarynatuzyak@gmail.com*

Уперше висвітлено історію заснування і розвитку мікропалеонтологічних досліджень на Заході України, етапи становлення Львівської мікропалеонтологічної школи. Наведено напрями досліджень і результати досягнень кожного етапу. Схарактеризовано діяльність осередків науково-виробничих, науково-дослідних й науково-навчальних установ, у яких відбувалося вивчення мікрофосилій, внески у розвиток вивчення мікрофауни західних теренів України дослідників-мікропалеонтологів різних поколінь. Визначено структуру та об'єкти вивчення мікропалеонтології Заходу України. З'ясовано сучасні й подальші тенденції розвитку мікропалеонтологічних досліджень. Показано теоретичне, методологічне, прикладне і культурно-освітнє значення вивчення мікрофосилій.

Ключові слова: Львівська мікропалеонтологічна школа, мікрофосилії, нанопланктон, палінологія, диноцисти, діатомеї, форамініфери, тінтиніди, радіолярії, спікули губок, остракоди, конодонти.

Виникненню мікропалеонтології як науки у світовому масштабі сприяло три передумови: 1) поява мікроскопа (XVI ст.), що дало можливість виявляти і вивчати найдрібніші скам'яніння; 2) розвиток бурових робіт у межах “закритих” територій та океанах із застосуванням глибокого і надглибокого буріння, в осадовому чохла яких трапляються виключно мікроскопічні рештки; 3) діагностика глибоководних та континентальних утворень, які або не містять макрорешток, або містять рідкісні знахідки макропалеобіоти. Вилучення, вивчення й отримання зображень мікрофауністичних об'єктів потребує спеціальних методик, відповідних технічних засобів та устаткування. Це свого роду нанотехнології в геології.

Хоча першою зведеною довідковою працею в цій області палеонтології у світовому масштабі була “Мікрогеологія” К. Г. Еренберга, опублікована 1854 р. [78], відомості про перші мікрофосилії з'явилися значно раніше [73, 77, 81, 82, 87 та ін.]. Справжній розквіт мікропалеонтології відбувся лише в 30-х роках XX ст., коли розвиток цієї дисципліни стимулювався її значним прикладним значенням – пошуками родовищ нафти і газу. Зовсім новий етап стрімкого розвитку припадає на 60-ті роки XX ст. із застосуванням трансмісійного і растрового електронних мікроскопів, що зумовило виведення вивчення морфології мікрофосилій на новий рівень. Сьогодні об'єктами

вивчення мікропалеонтології (див. рис. 1) є різні рештки мікрофіто- і мікрозоофосилій, проблематика, бактеріальна мікропалеонтологія, а також дрібні представники макрофауни та окремі мікроскопічні рештки скелетних елементів макрофосилій.

Як показала світова практика, серед “спектра” стратиграфічних методів, мікропалеонтологічні зарекомендували себе як один з ефективних у деталізації, удосконаленні й уточненні Міжнародної хроностратиграфічної шкали [89] – інструмента визначення відносного геологічного віку осадових шаруватих гірських порід, просторово-часових співвідношень геологічних тіл, кореляції розрізів, відтворенні палеоподій, палеогеографічних і палеокліматичних реконструкціях. Також це один із головних методів у нафтовій геології, геології океанів та морів тощо. Поєднання мікропалеонтологічного з іншими методами, а саме комплексне обґрунтування стратиграфічних підрозділів (геологічних тіл різного ієрархічного рівня) осадової оболонки земної кори сприяє досягненню оптимальних результатів у дослідженнях осадових басейнів і локалізації родовищ корисних копалин (зокрема вуглеводнів). Ці обставини зумовили у свій час заснування в Україні мікропалеонтологічних досліджень і, як наслідок, Львівської мікропалеонтологічної школи. В геологічній і палеонтологічній літературі це питання майже не висвітлювалося, за винятком коротких повідомлень [10, 23]. Також автор цій проблемі присвятив дві короткі статті [68, 69].

У процесі аналізу опублікованих джерел [38, 45, 51–53, 70 та ін.] з’ясовано, що мікропалеонтологічні дослідження на Заході України мають давню історію, тісно пов’язані з етапами становлення мікропалеонтології у світовому масштабі, а визначна роль у заснуванні цих досліджень належить м. Львів – головному осередку, де зосереджені заклади, в яких відбувалося вивчення мікрофосилій. За даними довідників “Палеонтологи України” 1980 р. [53] та “Палеонтологічне товариство України” 2017 р. [52] з загальної кількості фахівців значна частка належить мікропалеонтологам.

Мета статті – висвітлити заснування мікропалеонтологічних досліджень на теренах Західної України, історію становлення і розвитку Львівської мікропалеонтологічної школи, напрями досліджень, результати досягнень, внески дослідників-мікропалеонтологів різних поколінь, сучасні тенденції, науково-практичне та культурно-освітнє значення вивчення мікрофауни.

Для досягнення поставленої мети вирішено такі завдання:

1. Провести аналіз опублікованих праць з вивчення мікрофауністичних решток Заходу України.
2. Визначити та виділити етапи становлення і розвитку мікропалеонтологічних досліджень на теренах Заходу України.
3. З’ясувати напрями досліджень Львівської мікропалеонтологічної школи.
4. Виявити результати досліджень мікрорешток на теренах Західної України та за її межами.
5. З’ясувати внесок дослідників мікропалеонтологів у процес становлення і розвитку Львівської мікропалеонтологічної школи.
6. Виявити і схарактеризувати діяльність осередків – науково-виробничих, науково-дослідних та науково-навчальних установ, у яких відбувався розвиток мікропалеонтологічних досліджень Заходу України.
7. З’ясувати досягнення Львівської мікропалеонтологічної школи з часу заснування і дотепер.

8. Окреслити сучасні і подальші тенденції розвитку мікрофауністичних досліджень на території України.

9. Показати теоретичне, методологічне, прикладне і культурно-освітнє значення вивчення мікрофосилій.

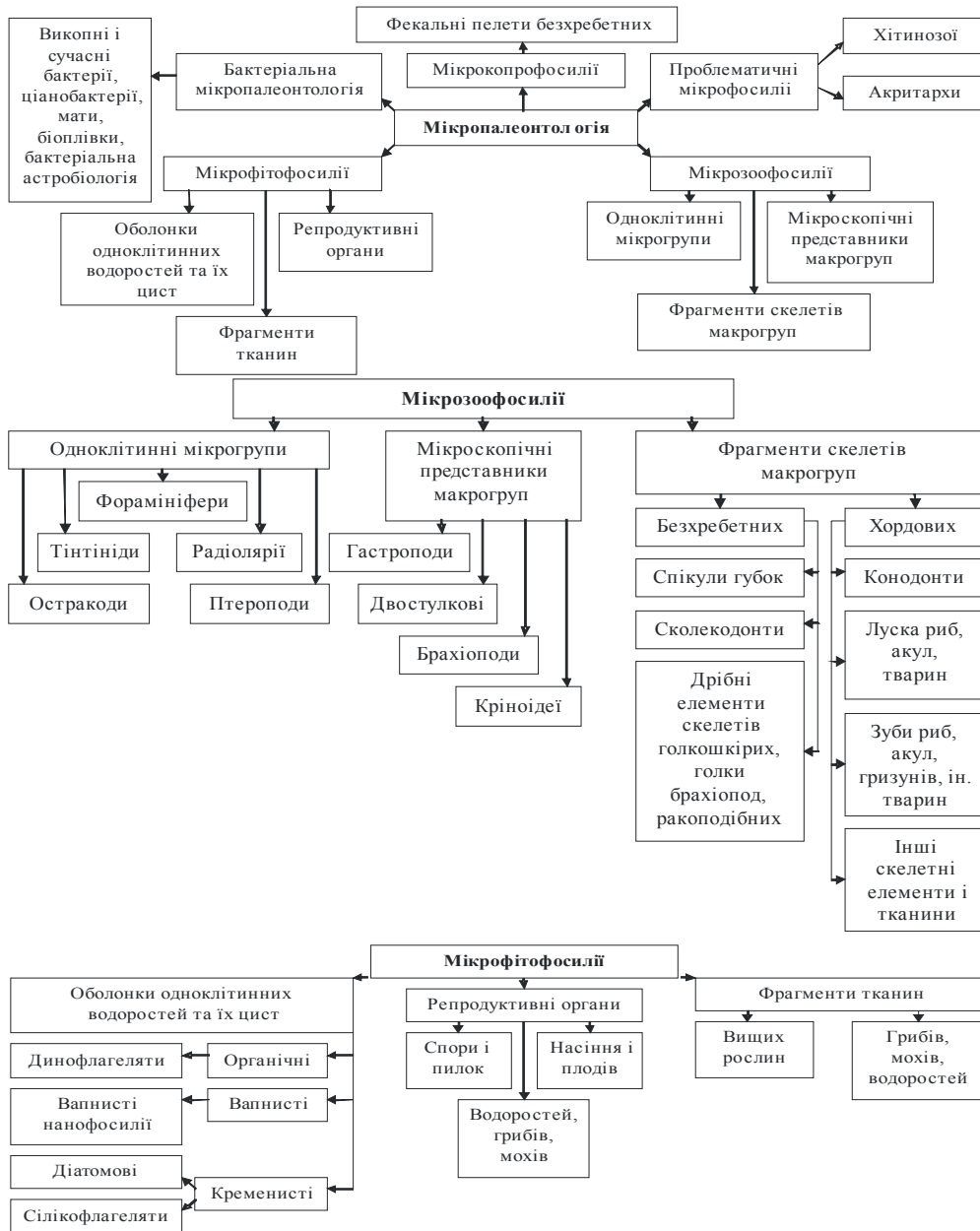

Рис. 1. Структура й об'єкти вивчення мікропалеонтології та їхня специфіка.

Мікропалеонтологічні дослідження в західних регіонах України охоплюють понад півторавікову історію вивчення і можуть бути розглянуті як заснування Львівської мікропалеонтологічної школи, яка характеризується:

1. Тривалою (понад 165 років) і складною історією становлення та розвитку. Відповідно до державних устроїв у краї [46] (польського (1661–1772), австро-угорського (1772–1918), польського (1919–1939), радянського (1939–1991), сучасного, українського (з 1991 р. й дотепер)) вивчення мікрофосилій відбувалося широким “спектром” дослідників різних поколінь – австро-угорцями, поляками, росіянами, українцями та ін.

2. Значним стратиграфічним діапазоном відкладів, у яких виявлено мікрофосилії (палінологічні рештки, нанопланктон, форамініфери, тінтиніди, радіолярії, спікули губок, остракоди, конодонти). Праці, опубліковані за 165 років, містять відомості про мікрофауністичні залишки, віковий інтервал яких охоплює майже всю фанерозойську частину та верхню частину докембрію.

3. Проведенням досліджень у різних структурно-тектонічних елементах земної кори – фрагменти Східноєвропейської платформи і Скіфської плити (Волино-Поділля, Причорноморський мегапрогин, Дніпровсько-Донецька западина) та Альпійсько-Гімалайського складчастого поясу (Українські Карпати, Гірський Крим).

4. Значним географічним поширенням – охоплювали не лише терени західних областей України, а й простягалися далі за їхні межі (зокрема східні й південні регіони).

Отже, з часу проведення перших досліджень у межах західних теренів України й дотепер у 165-річній історії становлення мікропалеонтології [51–53, 70] можна виділити три етапи, які відрізняються обсягами, змістом і результатами досліджень (див. табл. 1).

Перший (охоплює середину XIX – початок XX ст. (австро-угорсько-польський період) – 1850–1939) *етап становлення мікропалеонтології* – поява в геологічній літературі перших списків, зображень та описів форамініфер мезозою. Закладені працями переважно австро-угорських і польських дослідників, таких як А. Альт (A. Alth, 1850, 1881) [71, 72], А. Рейс (A. Reuss, 1850) [88], С. Ольшевський (S. Olszewski, 1875) [86], Е. Дуніковський (E. Dunikowski, 1879) [75], В. Фрідберг (W. Friedberg, 1897) [76], Ю. Медзведзький (J. Niedzwiedzki, 1896) [85], А. М. Ломніцький (A. M. Lomnicki, 1908) [84], й окремими працями російських – Г. О. Радкевич (1892) [51] – досліджували форамініфери платформної частини, з 1897 р. Й. Гжибовський (J. Grzybowski, 1901; 1903) [79, 80] вивчав форамініфери складчастої системи Карпат (Львівська обл.).

Йозеф Гжибовський (1869–1922) був польським геологом, палеонтологом і форамініферологом. Його вважають піонером у використанні викопних форамініферових асоціацій для вирішення стратиграфічних завдань. Методологію, запропоновану ним, відкрито у США через 20 років. Він отримав освіту в Ягелонському університеті у Кракові, Польща. У 1912 р. Й. Гжибовський став першим директором Палеонтологічної лабораторії (нині кафедра палеозоології цього університету), його колекція мікрофосилій, що зберігається в Ягелонському університеті в Кракові, є, мабуть, єдиним найважливішим наглядним зібранням аглютинованих форамініфер, що ідентифікують відклади глибоководного типу – “фліш”. Фундація Й. Гжибовського, названа на його честь, сприяє освіті та дослідженням у галузі мікропалеонтології.

Таблиця 1

Етапи становлення та розвитку Львівської мікропалеонтологічної школи

№ з/п	Назва етапу	Групи мікрофосилій	Напрями досліджень	Результати досліджень	Дослідники-мікропалеонтологи
1	2	3	4	5	6
1.	Етап становлення мікропалеонтології сер. XIX – поч. XX ст. (австро-угорсько-польський період) – 1850–1939	Форамініфери	Описовий, систематичний, філогенетичний, стратиграфічний	Перші зображення (рисунок) та списки мікрофосилій, праці стратиграфічного спрямування	А. Альт, А. Рейс, С. Ольшевський, Е. Дуніковський, В. Фрідберг, Ю. Медзведзький, А. М. Ломницький, Й. Гжибовський, Г. О. Радкевич та ін.
2.	Етап розквіту (спалаху) мікропалеонтології (розвиток геолого-бурових і геолого-знімальних робіт) 40-ві роки XX ст. до 1991 р. (радянський період)	Палінологія, нанопланктон, форамініфери, радіолярії, тінтиніди, спікули губок, остракоди, конодonti	Застосування електронної мікроскопії сприяло вивченню детальної зовнішньої і внутрішньої морфології та будови стінки мікрофосилій. Поява нових методик обробки кам'яного матеріалу й інтерпретації фактичного (математичні, евристичні методи). Теоретичний, біостратиграфічний, палеоекологічний, палеогеографічний	Перші зображення із застосуванням електронної мікроскопії. Атласи, визначники, методичні, методологічні й теоретичні розробки, перші біостратиграфічні шкали, стратиграфічні схеми, геологічні карти, палеогеографічні атласи	Н. Н. Суботіна, С. В. Мятлюк, Н. І. Маслакова, О. М. Цибульська, Л. С. Пишванова, Н. В. Дабаган, Н. Я. Бояринцева, Л. В. Проснякова, А. М. Волошина, Л. В. Колчинцева, В. П. Кравченко, І. В. Венгліньський, А. С. Терещук, В. Г. Дулуб, О. С. Турик, Л. П. Андрєєва, А. О. Муромцева, С. В. Розумейко, Є. А. Левченко, Т. О. Кирилова, М. М. Іванік, Н. В. Маслун, А. Д. Грузман, С. С. Ляльович, Л. Д. Пономарьова, М. О. Менкес, М. І. Петрова, І. В. Бухало, В. М. Заволянська, І. Т. Циж, Н. І. Смолінська, Т. М. Орлів, І. О. Верес, К. Я. Гуревич, Т. В. Єршова, В. Г. Шеремета, Л. В. Лінецька, П. Ю. Лозиняк, Г. О. Орлова-Турчина,

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
					В. Б. Богомякова, Н. Я. Шварьова, І. І. Партика, Л. О. Портнягіна, Н. Я. Тесля, А. Г. Ульянова, Р. М. Лашманова, М. І. Бурова, А. С. Андрєєва- Григорович, А. М. Романів, Д. М. Дригант та ін.
3.	Етап кризи в мікропалеонтології (скорочення кількості фахівців-мікропалеонтологів) – сучасний, український (1991 р. й дотепер)	Палинологія, нанопланктон, диноцисти, динофлагеляти, форамініфери, тінтиніди, радіолярії, спікули губок, остракоди, конодонти, бактеріальна мікропалеонтологія	Використання електронної мікроскопії для отримання зображень об'єктів мікрофосилій. Теоретичний, використання результатів вивчення мікрофосилій для виконання різноманітних побудов осадових басейнів. Створення електронних баз даних. Уточнення й деталізація біостратиграфічних шкал, модернізація стратиграфічних схем	Атласи, праці систематичного змісту і біозонального розчленування, моделі осадових басейнів	А. С. Андрєєва-Григорович, В. Г. Дулуб, Н. М. Жабіна, Н. А. Трофимович, Л. Г. Мінтузова, О. В. Анікєєва, Н. А. Савицька, Д. В. Мачальський, М. Є. Огороднік, А. В. Іваніна, Л. О. Портнягіна, П. Ю. Лозиняк, О. Стохманська, Л. Д. Пономарьова, С. Р. Гнилко, Я. М. Тузяк та ін.

Найбільшою працею за обсягом, яка супроводжувалася рисунками і найбільш відома, є монографія А. Рейса [88]. У ній описано 68 видів, у тім числі чимало нових, більшість яких не втратили своєї валідності й сьогодні і широко використовуються в літературі. У статтях інших авторів наведено короткі описи тої або іншої кількості видів, однак схематичні і часто невідповідні зображення решток скелетів дають можливість ідентифікувати в колекціях лише одиничні види.

Списки форамініфер і декілька видових описів з верхньокрейдових відкладів інших місць тодішньої Галіції наведено у повідомленнях С. Ольшевського (сеноман) [86] і А. М. Ломніцького (сенон) [83, 84]. Великий комплекс форамініфер визначив Ю. Медзведзький [85] з останніх шести метрів 501-метрової свердловини, пробуреної у Стрийському парку м. Львів 1984 р. Згадки про знахідки окремих видів у крейдоподібних мергелях Волині містяться в працях російського геолога Г. О. Радкевича [51]. У відомій монографії А. Альта [72] описано 179 видів викопних

решток, з яких шість нових умовно віднесено до форамініфер. Описи цієї фауни, розміри представників якої досягали 2–6 мм, зроблені схематично і ґрунтувалися на одиничних екземплярах, а в окремих випадках на ядрах черепашок, і в подальшому не були виявлені ні на Волино-Поділлі, ні в жодних інших районах. У наступній праці в області вивчення форамініфер Волино-Поділля була стаття Д. Кушмана і К. Глажевського [74]. З оолітових вапняків, що виходять на денну поверхню в районі с. Буківна, автори навели короткий опис 25 видів форамініфер, з яких 12 були новими, а інші не визначені до виду або відомі з юри і крейди Західної Європи.

Перші мікропалеонтологічні дослідження, проведені в межах платформної частини України – Волино-Поділля 1850 р. [72], започатковані такими дослідниками, як А. Альт [71, 72] та А. Рейс [88]. Пізніше, з 1875 р., до них долучилися А. М. Ломницький [83, 84], Д. Кушман, К. Глажевський [74]. Вони обґрунтували відклади юри і крейди. Це були перші описові праці, що містили зображення решток форамініфер, серед яких наведено й нові види.

Основоположником вивчення форамініфер Карпатського регіону був польський геолог Й. Гжибовський [79, 80]. Вони припадають на кінець XIX ст. і пов'язані з етапом геологічного вивчення і початком створення Австрійською геологічною службою “Геологічного атласу Галіції” (1887–1907) [83]. У його працях вперше наведено комплекси форамініфер з крейдово-палеогенових відкладів Скибової і Сілезької зон з короткими описами та зображеннями фауни і виявлено значне скупчення скелетів глобігерин у покрівлі верхнього еоцену (зона великих глобігерин у сучасному розумінні). Цінність праць А. Альта, А. Рейса, Й. Гжибовського та інших доведено подальшими дослідженнями.

У цей час вивчають таку групу мікрофосилій, як форамініфери. Головні наукові спрямування наведених праць були переважно описового і систематичного змісту, містили питання філогенії, а також є невід'ємною частиною геології і стратиграфії.

Другий (охоплює 40-ві роки XX ст. до 1991 р. (радянський період)) – *період розквіту (спалаху) мікропалеонтологічних досліджень*. Це новий етап в палеонтолого-стратиграфічному і палеобіогеографічному вивченні Заходу України. Необхідність організації в системі академічної науки нової тенденції таких досліджень зумовлена, насамперед, потребами науково-методичного забезпечення сучасною стратиграфічною основою геолого-знімальних і розшуково-розвідувальних робіт (які набули значного розвитку з метою відкриття родовищ корисних копалин (зокрема нафти й газу) і застосування бурових робіт). Однак, водночас, західні терени з їхньою величезною територією і різною геологічною будовою відкривали великі можливості для розробки фундаментальних питань палеонтології, стратиграфії і палеобіогеографії докембрію та фанерозою. Ознаменувався відкриттям вишівських закладів (зокрема геологічного факультету та кафедри історичної геології і палеонтології у Львівському університеті) [38, 46] та багатьма виробничо-геологічними організаціями (Львівського відділення Українського науково-дослідного геологорозвідувального інституту (ЛВ УкрНДГРІ), Інституту геології і геохімії горючих корисних копалин АН УРСР (ІГТГКК АН УРСР), тресту “Львівнафтогазрозвідка”, Центральної науково-дослідної лабораторії (ЦНДЛ) (м. Івано-Франківськ) та Управління бурових робіт (м. Борислав) [51–53]. З ними також пов'язаний “спалах” мікропалеонтологічних досліджень (спори і пилок, нанопланктон, диноцисти, форамініфери, радіолярії, тінгініди, спікули губок, остракоди, конодонти та ін.), значення яких полягало у розчленуванні й кореляції геологічних розрізів

свердловин. У цей час у вищезазначених організаціях створюють мікробіо-стратиграфічні науково-дослідні лабораторії. Наприклад, на початку 1940 р. у тресті “Львівнафтогазрозвідка” у м. Львів почала працювати лабораторія, де мікрофауну визначали О. М. Цибульська, В. П. Кравченко, згодом А. С. Терещук, які вивчали переважно пізньокрейдові форамініфери. Вона діяла до 1956 р. З організації 1945 р. у західних областях України (м. Львів) Української експедиції ВНДГРІ починається систематичне й планомірне вивчення форамініфер пізньої крейди і палеогену. Особливе значення в цей період мали дослідження Є. В. Мятлюк, яка впродовж тривалого періоду (1947–1954) займалася вивченням форамініфер з крейдових і палеогенових відкладів Заходу України.

Згодом, 1953 р., у м. Львів на базі Української експедиції ВНДГРІ і ЦНДЛу “Укрнафта” організовано Українське відділення ВНДГРІ. Завдяки активній участі Н. Н. Суботіної, Є. В. Мятлюк, Л. С. Пишванової при відділенні створено лабораторію мікропалеонтології.

Наукова діяльність мікрофауністичних лабораторій у західних областях УРСР за роки Радянської влади майже не висвітлювалася у фахових геологічних виданнях. З огляду на такий стан цій проблемі присвячено два повідомлення – А. М. Волошиної [10] та В. Я. Дідковського [23], опубліковані у Палеонтологічному збірнику. Особливим внеском у вивчення стратиграфії Карпат і прилеглих прогинів були праці Карпатської геологічної експедиції Московського геологорозвідувального інституту ім. С. Орджонікідзе (1946–1949). Внаслідок цих досліджень, зокрема з мікрофауни, опубліковано зведену працю Н. І. Маслакової, Г. І. Немкова та М. Я. Серової [45], в якій наведено монографічний опис великих і дрібних форамініфер Карпат, розглянуто питання стратиграфічного і методологічного змісту.

У 1969 р. на базі мікропалеонтологічної лабораторії тресту “Львівнафтогазрозвідка” створено лабораторію, яка ввійшла у склад ЛВ УкрНДГРІ. За час її існування змінилося не одне покоління мікропалеонтологів. На початках тут працювали О. М. Цибульська, Є. А. Левченко, А. М. Волошина, Н. Я. Бояринцева, пізніше Т. А. Кирилова, В. П. Кравченко, Г. С. Терещук, Л. В. Буриндіна, В. М. Заволянська. Ця група мікропалеонтологів проводила визначення форамініфер з відкладів девону, карбону, юри, крейди, палеогену, неогену, необхідні для розчленування розрізів бурових свердловин і матеріалу, зібраного геологами, що проводили геологічне знімання Передкарпатського прогину, Флішових Карпат і Східноєвропейської платформи. Результати цих досліджень відображені у річних звітах та використані геологами тресту, комплексних тематичних партій під час вирішення питань закладення свердловин, складання карт, розрізів, профілів.

У цей період відбувається становлення палеонтолого-стратиграфічної школи, засновником якої був академік О. С. Вялов [46, 50]. Завдяки його ініціативі створено Українське палеонтологічне товариство (1951), започатковано видання палеонтологічного збірника (1961). Особливе значення для розвитку Львівської школи палеонтологів і поступового перетворення м. Львів у палеонтологічний центр мали численні семінари, симпозіуми і колоквиуми, організовані й проведені науковцем та групою палеонтологів того часу.

Найчисленнішою групою з мікропалеонтології були форамініферологи, інші групи мікрофосилій вивчали одиничні представники мікропалеонтологічної школи. Цей період пов'язаний з іменами таких дослідників (див. табл. 2): *форамініфери* –

О. М. Цибульська, Л. С. Пишванова [54–57, 63], Н. В. Дабагян [8, 21, 22], Н. Я. Бояринцева [1, 2], Л. В. Проснякова (Іванова) [63], А. М. Волошина [7–17], Л. В. Колчинцева (Буриндіна) [3, 36], В. П. Кравченко, І. В. Венглінський [4–6], А. С. Терещук [25, 31, 32, 64, 65], В. Г. Дулуб [24–33], О. С. Турик, Л. П. Андреева [7], А. О. Муромцева, С. В. Розумейко [58, 59], Є. А. Левченко, Т. О. Кирилова [1], М. М. Іванік [35], Н. В. Маслун [35, 43, 44], А. Д. Грузман [18–21], С. С. Ляльович, Л. Д. Пономарьова, М. О. Менкес (Ткачук) [47, 48], М. І. Петрова, І. В. Бухало, В. М. Заволянська, І. Т. Циж, Н. І. Смолінська, Т. М. Орлів, І. О. Верес. На початкових етапах форамініфери Карпатського регіону (крейда–палеоген) вивчали також мікропалеонтологи з Ленінграда і Москви Є. В. Мятлюк [49], Н. Н. Суботіна [63], Н. І. Маслакова [39–42], Г. І. Немцова, М. Я. Серова [60]; *остракоди* – Л. В. Кончинцева (Буриндіна) [37], К. Я. Гуревич [8], Т. В. Єршова, В. Г. Шеремета; *тінтиніди і диноцисти* – Л. В. Лінецька; *радіолярії* – П. Ю. Лозиняк; *мікрофітофосилії, палінокомплекси* – Г. О. Орлова-Турчина, В. Б. Богомяккова, Н. Я. Шварьова, І. І. Партика, Л. О. Портнягіна [19, 20], Н. Я. Тесля, А. Г. Ульянова, Р. М. Лашманова, М. І. Бурова [24]; *палеозойські харофіти* – К. Я. Гуревич; *спонгіофауна* – М. М. Іванік; *нанопланктон* – А. С. Андреева-Григорович [34 та ін.], Л. В. Проснякова, А. М. Романів; *конодонти* – Д. М. Дригант та ін.

Мікрофауністичними дослідженнями охоплені як платформні, так і складчасті частини Заходу України. Головними напрямками вивчення мікрорешток є теоретичний, методологічний, систематичний, філогенетичний, біостратиграфічний, палеоекологічний, палеогеографічний, стратиграфічний. Вирішують питання не лише місцевої і регіональної стратиграфії, а й глобальної. Створюють перші біостратиграфічні шкали, стратиграфічні схеми, довідкові видання, засновують фахові періодичні видання. У наукових працях переважають рисунки, які відображають зовнішню морфологію решток, хоча у статтях з'являються перші зображення мікрооб'єктів, отримані методом електронної мікроскопії, що сприяло підвищенню рівня вивчення решток мікрофосилій.

Нові методики (ультразвукове вилучення мікрооб'єктів, математичні (евристичні) методи, електронна мікроскопія) та значні теоретичні висновки знаменували новий етап у вивченні мікрофосилій Заходу України.

Третій (охоплює кінець ХХ – початок ХХІ ст., від 1991 р. й дотепер (український, сучасний період)), – період *кризи в мікропалеонтологічних дослідженнях* (характеризується скороченням кількості фахівців-мікропалеонтологів). Однак цю кризу у мікропалеонтології можна розглядати з двох позицій. З одного боку, скорочення обсягів буріння зумовило скорочення кількості мікропалеонтологів, з іншого, – з'являються нові напрями розвитку мікропалеонтології – це бактеріальна мікропалеонтологія (Д. В. Мачальський), електронна мікроскопія стає обов'язковою для отримання зображень зовнішньої і внутрішньої морфології та будови стінок мікрооб'єктів.

Етап характеризується переінтерпретацією результатів отриманих досліджень на новій стратиграфічній основі з залученням сучасних тенденцій у розвитку стратиграфічної науки [61, 62, 66], нових напрямів і методик вивчення мікрофауни, зокрема значним застосуванням електронної мікроскопії, що сприяло детальному вивченню будови мікрофосилій, створенням електронних баз даних [67].

Осередками, де проводять вивчення мікрофосилій (див. табл. 3) є ЛВ УкрДГРІ,

кафедра історичної геології і палеонтології геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка та ІГГКК НАН України.

У цей період палеонтолого-стратиграфічну школу, започатковану О. С. Вяловим у м. Львів, продовжили доктори геолого-мінералогічних наук А. С. Андреева-Григорович та Р. Й. Лещух. Учені підготували нове покоління дослідників-мікропалеонтологів.

До 2012 р. вивчення спор і пилку, нанопланктону, диноцист, тінтинід, форамініфер, радіолярій, остракод продовжувала група мікропалеонтологів ЛВ УкрДГРІ – Н. М. Жабіна, Н. А. Трофимович, Л. Г. Мінтузова, Д. В. Мачальський, О. В. Анікеєва, Н. А. Савицька, М. Є. Огороднік, А. В. Іваніна, Л. О. Портнягіна, П. Ю. Лозиняк та ін. В ІГГКК мікрофауну вивчають Л. Д. Пономарьова, С. Р. Гнилко. Мікрофауністичними дослідженнями охоплені Південь України (зокрема Керченський півострів та прилеглі території), Флішові Карпати, Передкарпатський прогин. Результати цих досліджень викладено у багатьох працях науковців, а також використано у складанні модернізованих стратиграфічних схем нового покоління осадового чохла України [62].

На сучасному етапі осередки вивчення мікрофосилій збережені у Львівському університеті (кафедра історичної геології і палеонтології), де досліджують палінологічні комплекси палеозою і кайнозою (А. В. Іваніна) форамініфери ранньої крейди Рівнинного Криму, пізньої крейди й неогену Волино-Поділля (Я. М. Тузяк, Г. В. Спільник), та ІГГКК НАН України (відділ геології і стратиграфії Карпат), де досліджують форамініфери палеогену Українських Карпат (Л. Д. Пономарьова, С. Р. Гнилко) (див. табл. 3).

Мікрофосилії вивчають в уже традиційно сформованих напрямках – систематичному, біостратиграфічному, палеоекологічному, палеогеографічному. Результати досліджень зведені у численних працях, опублікованих як у фахових вітчизняних виданнях, так і за кордоном, а також використані для побудови різних моделей седиментаційних басейнів.

За період становлення мікропалеонтологічних досліджень на Заході України і дотепер науковці опублікували понад 1 000 праць, у яких відображено результати цих досліджень (створені біостратиграфічні шкали, місцеві й регіональні схеми, виділені та обгрунтовані місцеві й регіональні стратиграфічні підрозділи, складені довідники, методичні вказівки, підручники, атласи викопних решток, відкриті родовища корисних копалин та ін.), зібрано колекції монографічно описаних таксонів, серед яких містяться голотиби, лектотиби, паратиби видів різних вікових діапазонів та регіонів. Вони заклали основи стратиграфії і геології Заходу України. У зв'язку із закриттям та реорганізацією виробничо-геологічних закладів проблемним є місце збереження цих колекцій. На жаль, чимало колекцій (австро-угорсько-польського і радянського періодів) втрачені. Тому сьогодні одним з пріоритетних завдань є проблема збереження колекцій мікрофосилій та питання лабораторно-технічної бази для проведення мікрофауністичних досліджень.

Сучасні тенденції розвитку мікропалеонтологічних досліджень зводять до:

1. Розробки й уточнення теоретичних і методологічних аспектів мікропалеонтологічних досліджень (оновлення науково-методичної та довідкової літератури з ревізією систематики мікрофосилій, уточненням понятійно-термінологічного апарату, використанням сучасних методик інтерпретації фактичного матеріалу та ін.).
2. Уточнення і деталізації біостратиграфічних шкал з залученням сучасних методик і методів досліджень в області мікропалеонтології з використанням світових тенденцій і стандартів.

3. Використання комплексного обґрунтування стратонів (створення паралельних біостратиграфічних шкал з залученням різних груп мікрофосилій).

Таблиця 2

Дослідники-мікропалеонтологи Заходу України другого періоду за [52, 53]

Прізвище, ім'я, по батькові	Місце і рік науково- дослідної діяльності	Група фосилій	Вік відкладів	Регіон досліджень
1	2	3	4	5
Андрєєва Лариса Петрівна	ЛЕ 1960 р.	Форамініфери	Крейда, неоген	Західні області України
Андрєєва-Григорович Аїда Сергіївна	ЛДУ 1965 р.	Нанопланктон	Кайнозой	Південь України, Карпати, Кавказ
Антонишин Орест Іванович	Ін-т НіГ 1965 р.	Нумулітиди (форамініфери)	Палеоген	Карпати
Богомягкова Валентина Борисівна	УкрНДГРІ 1959 р.	Мікрофіто- фосилії	Докембрій, кембрій, ордовик, силур	Західні області України
Бояринцева Надія Яківна	УкрНДГРІ 1949 р.	Форамініфери	Крейда, палеоген	Українські Карпати
Бурова Мальвіна Іванівна	УкрНДГРІ 1952 р. 1969 р.	Молюски, спори, пилок	Неоген, ранній девон	Західні області України, Львівський і Перед- добрудзький прогини
Бухало Ірина Іванівна	ЦНДЛ 1970 р.	Форамініфери	Пізня крейда, палеоген	Карпати
Венглінський Іван Володимирович	ІГГГКК 1945 р. 1957 р.	Форамініфери, опіріаліси	Кайнозой	Західні області України
Верес Ірина Олексіївна	УБР 1974 р.	Форамініфери	Крейда, палеоген	Північний схил Карпат
Волошина Анна Михайлівна	УкрНДГРІ 1951 р.	Форамініфери	Крейда, палеоген	Південь, захід України
Грузман Антоніна Дмитрівна	УкрНДГРІ 1961 р.	Форамініфери	Крейда, палеоген	Українські Карпати
Гуревич Клара	УкрНДГРІ 1954 р.	Харофіти, остракоди	Силур, девон,	Львівський і Перед-

Яківна			карбон	добрудзький прогини
<i>Продовження табл. 2</i>				
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Дабагян Наїлі Веніамінівна	УкрНДГРІ 1948 р.	Форамініфери	Пізня крейда, палеоген	Українські Карпати
Дригант Данійл Михайлович	ІГГГКК 1965 р. 1970 р.	Конодонти, сколекодонти	Ранній, середній палеозой	Південно- західні околиці Руської платформи
Дулуб Валерія Гаврилівна	УкрНДГРІ 1958 р.	Форамініфери	Юра, рання крейда	Волино- Поділля, Львівський і Перед- добрудзький прогини
Єршова Тетяна Василівна	УкрНДГРІ 1961 р.	Остракоди	Карбон	Дніпровсько- Донецька Западина
Заволянська Вікторія Михайлівна	УкрНДГРІ 1972 р.	Форамініфери	Палеоген, міоцен	Українські Карпати
Іванік Михайло Михайлович	ЦНДЛ 1960 р. 1970 р.	Форамініфери, спікули губок	Палеоген, неоген, сучасні	Українські Карпати, платформна Україна, Світовий океан
Колчінцева (Буриндіна) Людмила Василівна	УкрНДГРІ 1952 р.	Форамініфери, остракоди	Міоцен	Перед- карпатський, Закарпатський і Причорно- морський про- гини
Кравченко Валентина Павлівна	УкрНДГРІ 1952 р.	Форамініфери	Карбон	Південно- західні околиці Руської платформи
Лашманова Раїса Михайлівна	ІГГГКК 1968 р.	Спори і пилок	Карбон, третинні	Дніпровсько- Донецька западина, За- карпатський прогин
Лінецька Лариса Вікторівна	УкрНДГРІ 1960 1965 р.	Тінтініди	Пізня юра, рання крейда	Карпати, Крим, Кавказ
Лозиняк Петро Юрійович	УкрНДГРІ 1965 р.	Радіолярії	Юра, крейда, палеоген	Українські Карпати
Маслун Нінель	ЦНДЛ 1974 р.	Форамініфери	Палеоген, сучасні	Українські Карпати,

Володимирівна				Світовий океан
<i>Продовження табл. 2</i>				
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Менкес (Гкачук) Маїна Олександрівна	УкрНДГРІ 1965 р.	Форамініфери	Крейда, палеоген	Крим, Причорно- мор'я
Муромцева Антоніна Олександрівна	ІГГКК 1960 р.	Форамініфери, вапністі водорості	Девон, ранній карбон	Західні області України
Орлів Тетяна Михайлівна	ЦНДЛ 1977 р.	Форамініфери	Пізня крейда, палеоген	Українські Карпати
Орлова-Турчина Галина Олександрівна	УкрНДГРІ 1957 р.	Спори і пилок, фітопланктон	Мезозой	Південь України
Партика Ірина Іванівна	УкрНДГРІ 1957 р.	Спори і пилок	Девон, карбон	Дніпровсько- Донецька Западина, Західні області України
Петрова Ірина Миколаївна	ЦНДЛ 1968 р.	Форамініфери	Мезозой, кайнозой	Передкарпаття
Пономарьова Людмила Давидівна	ІГГКК 1964 р. 1978 р.	Моховатки, форамініфери	Міоцен, палеоген	Волино- Поділля, Карпати
Портнягіна Людмила Олександрівна	УкрНДГРІ 1958 р.	Спори і пилок	Пізня крейда, палеоген, неоген	Крим, Карпати
Розумейко Софія Василівна	ІГГКК 1960 р.	Форамініфери	Крейда	Західні області України
Романів Анна Михайлівна	ІГГКК 1975 р.	Нанопланктон	Крейда	Українські Карпати
Сайдаковський Леонід Якович	Ін-т НіГ 1948 р.	Остракоди, харофіти	Тріас, пізній карбон, перм	Дніпровсько- Донецька запа- дина, Донбас, Європейська частина СРСР
Смолинська Надія Іванівна	ІГГКК 1977 р.	Форамініфери	Палеоген	Українські Карпати
Совчик Ярослав Васильович	УкрНДГРІ 1963 р.	Нумуліти (форамініфери)	Палеоген	Українські Карпати
Тесля Надія Яківна	УкрНДГРІ 1960 р.	Спори і пилок	Мезозой	Захід і Південь України
Турик Ольга	УкрНДГРІ 1960 р.	Форамініфери	Карбон	Дніпровсько- Донецька запа-

Степанівна				дина
<i>Закінчення табл. 2</i>				
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Ульянова Аліна Григорівна	ІГГКК 1965 р.	Остракоди	Міоцен	Західні області України
Хмільський Зіновій Іванович	ЛДУ 1954 р. 1967 р.	Молюски, губки, проблематика	Квартер, крейда	Західні області України
Циж Іван Теодорович	ІГГКК 1974 р.	Форамініфери	Палеоген	Українські Карпати
Шварьова Ніна Яківна	Музей 1953 р.	Спори і пилок, флора (рештки листя)	Неоген	Західні області України

Скорочення: ЛЕ – Львівська геологічна експедиція тресту „Київгеологія“ (м. Львів); ЛДУ – Львівський державний університет (м. Львів); ІГГКК – Інститут геології і геохімії горючих корисних копалин Академії наук УРСР (м. Львів); УкрНДГРІ – Український науково-дослідний геологорозвідувальний інститут (м. Львів); ЦНДЛ – Центральна науково-дослідна лабораторія об'єднання „Укрнафта“ (м. Івано-Франківськ); Ін-т НіГ – Інститут нафти і газу (м. Івано-Франківськ); УБР – управління бурових робіт (м. Борислав); Музей – Державний природознавчий музей Академії наук УРСР (м. Львів).

Таблиця 3

Дослідники-мікропалеонтологи Заходу України
сучасного українського періоду

Прізвище, ім'я, по батькові	Місце праці	Група фосилій	Вік відкладів	Регіон досліджень
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Андрєєва- Григорович Аїда Сергіївна	ЛНУ імені Івана Франка	Нанопланктон, диноцисти	Кайнозой	Захід і Південь України
Анієєва Олена Володимирівна	ЛВ УкрДГРІ	Біолітомікрофації (органічний склад рифових побудов)	Пізня юра	Захід і Південь України
Гнилко Світлана Ритомирівна	ІГГКК	Форамініфери	Палеоген	Українські Карпа- ти
Дригант Даниїл Михайлович	Музей	Коноданти	Палеозой	Західні області України
Жабіна Наталія Миколаївна	ЛВ УкрДГРІ	Форамініфери, тінтиніди	Пізня юра, рання крейда	Захід і Південь України
Іваніна Антоніна	ЛНУ імені Івана Фран-	Спори і пилок	Девон, кар- бон	Волино-Поділля

Валентинівна	ка			
<i>Закінчення табл. 3</i>				
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Мачальський Дмитро Вікторович	ЛВ УкрДГРІ	Бактеріальна мікропалеонтологія	Олігоцен, міоцен	Захід України
Огороднік Марія Євгенівна	ЛВ УкрДГРІ	Спори і пилок, динофлагелати	Крейда	Заходу і Півдня України
Пономарьова Людмила Давидівна	ІГГКК	Форамініфери	Палеоген	Українські Карпати
Савицька Наталя Арнольдівна	ЛВ УкрДГРІ	Нанопланктон, диноцисти	Кайнозой	Захід і Південь України
Спільник Галина Василівна	ЛНУ імені Івана Франка	Форамініфери	Неоген	Волино-Поділля
Трофимович Наталя Анатоліївна	ЛВ УкрДГРІ	Форамініфери	Неоген	Передкарпатський прогин
Тузяк Ярина Мирославівна	ЛНУ імені Івана Франка	Форамініфери	Крейда	Захід і Південь України
Узіюк Василь Іванович	ЛНУ імені Івана Франка	Мікропалеоботаніка	Карбон	Донбас, Волино-Поділля

- Створення стандартів хроностратиграфічних підрозділів осадової оболонки літосфери України.
- Виділення й обґрунтування мікрофауністичними даними точок глобального стратотипу межі (TGC/GSSP).
- Уточнення районування відкладів різних відрізків часу території України з виділенням палеобіогеографічних одиниць різного ієрархічного підпорядкування.
- Створення електронних баз даних збереження, поповнення й уточнення мікропалеонтологічної (геологічної) інформації.
- Збереження і впорядкування вже існуючих колекцій мікрофауни та формування нових, які мають не лише науково-прикладне значення, а й культурно-освітнє, сприяють розвитку світогляду громадськості.
- Надання національної геологічної спадщини розрізам, які містять унікальні знахідки мікрофосилій.

За 165-річну історію становлення та розвитку мікропалеонтологічних досліджень на Заході України визначено, що вони мають визначальне теоретичне, методологічне, прикладне й культурно-освітнє значення.

Подальший розвиток Львівської мікропалеонтологічної школи можливий за однієї умови – забезпечити створення системи підготовки наукової зміни через взаємодію

кафедри історичної геології і палеонтології геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка і лабораторій відділу, де майбутні фахівці під керівництвом співробітників мали б змогу долучитися у наукові дослідження для виконання курсових, дипломних і магістерських робіт, а також унаслідок співпраці з вітчизняними та закордонними фаховими закладами.

Висновки. Проведений огляд історії вивчення мікрофосилій у західних регіонах України дав змогу зробити такі висновки:

1. Історія становлення і розвитку мікропалеонтологічних досліджень Заходу України з часу заснування і дотепер становить понад 165 років. Мікрофауністичні дослідження Заходу України розглянуто як Львівську мікропалеонтологічну школу, яка характеризується трьома етапами (становлення (австро-угорсько-польський), розквіту (радянський), кризи (український (сучасний))).

2. Виявлено та схарактеризовано осередки – науково-виробничі, науково-дослідні й науково-навчальні установи, в яких відбувалося вивчення мікрофосилій.

3. Визначено напрями досліджень, результати досягнень і внесок дослідників-мікропалеонтологів кожного етапу.

4. Окреслено сучасні і подальші тенденції розвитку мікропалеонтологічних досліджень.

5. Визначено, що мікропалеонтологічні дослідження мають не лише науково-прикладне значення, а й культурно-освітнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бояринцева Н. Я. Находки вергуллинелл и истмий из олигоценовых отложений Украинских Карпат / Н. Я. Бояринцева, Т. А. Кириллова // Палеонт. сб. – 1971. – № 7. – Вып. 2. – С. 22–24.
2. Бояринцева Н. Я. Первая находка *Haplophragmoides fidelis* Ter-Grigorjan (Foraminif.) в олигоценовых отложениях Украинских Карпат / Н. Я. Бояринцева // Палеонт. сб. – 1974. – № 10. – Вып. 1. – С. 34–35.
3. Буриндіна Л. В. До питання про вік тираської світи / Л. В. Буриндіна // Геол. журн. – 1967. – № 22. – Вип. 3. – С. 96–101.
4. Венглинский И. В. О коррелятивной зоне *Cystammina subgaleata* в палеогеновых отложениях Магурской зоны Советских Карпат / И. В. Венглинский, С. В. Розумейко // Материалы XI Конгресса Карпато-Балканской геологической ассоциации. – Киев : Наук. думка, 1977. – С. 18–19.
5. Венглинский И. В. Фораминиферы миоцену Закарпаття / И. В. Венглинский. – Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. – 154 с.
6. Венглинский И. В. Фораминиферы и биостратиграфия миоценовых отложений Закарпатского прогиба / И. В. Венглинский. – Киев : Наук. думка, 1975. – 263 с.
7. Волошина А. М. Фораминиферы из альбских отложений Волыни / А. М. Волошина, Л. П. Андреева // Палеонт. сб. – 1971. – № 8. – Вып. 2. – С. 9–17.
8. Волошина А. М. Атлас руководящих комплексов фораминифер, остракод, пыльцы, спор и отпечатков листьев палеозойских, мезозойских и кайнозойских отложений западных областей Украины / А. М. Волошина, К. Я. Гуревич, Н. В. Дабагян и др. // Тр. УкрНИГРИ. – 1965. – Вып. 10. – С. 27–36.
9. Волошина А. М. Два новых вида рода *Pseudocyclammina* (Foraminifera) из берриас-

- ских отложений Тамбовской скважины (Восточный Крым) / А. М. Волошина // Докл. АН УССР. – 1976. – № 4. – С. 295–298.
10. Волошина А. М. Деятельность микрофаунистических лабораторий в западных областях УССР за годы Советской власти / А. М. Волошина // Палеонт. сб. – 1981. – № 18. – С. 108–110.
  11. Волошина А. М. Некоторые виды верхнемеловых фораминифер окрестностей г. Львов / А. М. Волошина // Тр. УкрНИГРИ. – 1963. – Вып. 5. – С. 259–274.
  12. Волошина А. М. Новый рід *Vialovella* з родини Ataxophragmiidae / А. М. Волошина // Докл. АН УССР. – 1972. – Сер. Б. – № 1. – С. 11–12.
  13. Волошина А. М. Некоторые виды верхнемеловых планктонных фораминифер Вольно-Подолы / А. М. Волошина // Палеонт. сб. – 1972. – № 9. – Вып. 1. – С. 10–16.
  14. Волошина А. М. Нониониды. Ископаемые фораминиферы СССР / А. М. Волошина // Тр. ВНИГРИ. – Новая сер. – 1952. – Вып. 63. – С. 13–57.
  15. Волошина А. М. О наличии верхнемеловых отложений в разрезе скважин в Предкарпатском прогибе / А. М. Волошина // Геол. сб. – 1956. – № 2–3. – С. 323–324.
  16. Волошина А. М. Первая находка рода *Berkerina* (Foraminifera) в альбских отложениях Вольно-Подолы / А. М. Волошина // Палеонтол. журн. – 1970. – № 4. – С. 108–110.
  17. Волошина А. М. Спроба зонального розчленування крейдових відкладів Керченського півострова за форамініферами / А. М. Волошина // Допов. АН УРСР. – 1972. – Сер. Б. – № 6. – С. 493–495.
  18. Грузман А. Д. Распределение мелких фораминифер в олигоценовых отложениях северо-западной части Украинских Карпат / А. Д. Грузман // Палеонт. сб. – 1972. – № 9. – Вып. 1. – С. 17–23.
  19. Грузман А. Д. Палеонтологическая характеристика палеоцен-эоценовых отложений северного склона Украинских Карпат / А. Д. Грузман, А. И. Гуридов, Л. А. Портнягина, Я. В. Совчик // Палеонт. сб. – 1974. – № 11. – Вып. 1. – С. 69–75.
  20. Грузман А. Д. Новые данные о границе мела и палеогена в Скибовой зоне Украинских Карпат / А. Д. Грузман, Л. А. Портнягина // Палеонт. сб. – 1976. – № 13. – С. 90–93.
  21. Грузман А. Д. Зональная стратиграфия по планктонным фораминиферам палеоцена и эоцена южного склона Украинских Карпат / А. Д. Грузман, Н. В. Дабагян // Тез. докл. на VII Всесоюз. микропалеонтол. совещании (Сыктывкар, 5–8 сентября 1977 г.). – Москва : Изд-во АН СССР, 1977. – С. 54–55.
  22. Дабагян Н. В. К систематике семейства Planomaliniidae / Н. В. Дабагян // Вопр. микропалеонт. – 1973. – Вып. 16. – С. 124–134.
  23. Дидковский В. Я. К вопросу о деятельности микрофаунистических лабораторий в западных областях УССР за годы Советской власти / В. Я. Дидковский // Палеонт. сб. – 1983. – № 20. – С. 95–96.
  24. Дулуб В. Г. Ояснительная записка к региональной стратиграфической схеме юрских отложений Предкарпатского прогиба и Вольно-Подольской окраины Восточно-Европейской платформы / В. Г. Дулуб, М. И. Бурова, В. С. Буров, И. Б. Вишняков // УкрНИГРИ. – Ленинград, 1986. – 58 с.
  25. Дулуб В. Г. Представители милиолид из юрских отложений юго-западной окраины Русской платформы и Предкарпатского прогиба / В. Г. Дулуб, А. С. Терещук // Тр. УкрНИГРИ. – 1964. – Вып. 9. – С. 106–110.

26. Дулуб В. Г. О нижнемеловом возрасте ставчанской свиты / В. Г. Дулуб // Палеонт. сб. – 1965. – Вып. 2. – С. 113–115.
27. Дулуб В. Г. Фораминиферы рода *Vaginulina* из нижнемеловых отложений Волыно-Подольской окраины Русской платформы и Предкарпатского прогиба / В. Г. Дулуб // Палеонт. сб. – 1968. – № 5. – Вып. 1. – С. 3–9.
28. Дулуб В. Г. Находка *Guttulina wolburgi* (Bertenstein et Brand) в нижнемеловых отложениях Волыно-Подольской окраины Русской платформы и Предкарпатского прогиба / В. Г. Дулуб // Новые данные по микрофауне Украины. – 1968. – № 15. – С. 10–13.
29. Дулуб В. Г. Новые виды раннемеловых фораминифер рода *Eoguttulina* / В. Г. Дулуб // Новые данные по микрофауне Украины. – 1968. – № 15. – С. 8–9.
30. Дулуб В. Г. Фораминиферы верхнеюрских и нижнемеловых отложений Волыно-Подольской окраины Русской платформы и Предкарпатского прогиба / В. Г. Дулуб // Тр. УкрНИГРИ. – 1972. – Вып. 27. – С. 3–54.
31. Дулуб В. Г. Первые находки раннеоксфордских фораминифер на Волыно-Подоллии / В. Г. Дулуб, А. С. Терещук // Палеонт. сб. – 1972. – № 9. – Вып. 1. – С. 3–9.
32. Дулуб В. Г. Нові дані до стратиграфії юри Волино-Поділля / В. Г. Дулуб, А. С. Терещук // Геологія і геохімія горючих копалин. – 1972. – Вип. 31. – С. 62–67.
33. Дулуб В. Г. Особенности строения стенки раковин позднемагальмских фораминифер Волыно-Подоллии в связи с условиями их обитания / В. Г. Дулуб // Тр. Ин-та геологии и геофизики СО АН СССР. – 1975. – Вып. 333. – С. 246–250.
34. Зональная стратиграфия фанерозоя СССР. Справочное пособие / Андреева-Григорович А. С., Атабекян А. А., Беленкова В. С. и др. – Москва : Недра, 1991. – 160 с.
35. Иваник М. М. Кремнистые микроорганизмы и их использование для расчленения палеогеновых отложений Предкарпатья / М. М. Иваник, Н. В. Маслун. – Киев : Наук. думка, 1977. – 118 с.
36. Колчинцева Л. В. Микрофауна миоценовых образований Бильче-Волицкой зоны Предкарпатского прогиба в свете новых материалов / Л. В. Колчинцева // Палеонтологические исследования в Украине: Материалы I годичной сессии Украинского палеонтологического общества (Киев, 3–5 апреля 1978 г.). – Киев : Наук. думка, 1980. – С. 58–65.
37. Колчинцева Л. В. Некоторые данные о палеоэкологии сарматских остракод Закарпатья / Л. В. Колчинцева // Геологическое строение провинций горючих ископаемых на территории УССР. – Киев : Наук. думка, 1978. – С. 50.
38. Лещух Р. Кафедра історичної геології та палеонтології: Довідково-інформаційне видання / Р. Лещух, А. Іваніна, О. Волошиновська та ін. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. – 68 с.
39. Маслакова Н. И. Меловая система. Верхний отдел // Геология СССР. Т. 8. Крым / Н. И. Маслакова, А. М. Волошина. – Москва, 1969. – С. 179–200.
40. Маслакова Н. И. Планктонні форамініфери при проведенні межі між альбом і сеноманом у Криму і Радянських Карпатах / Н. И. Маслакова // Викопа фауна і флора України. – 1975. – Вип. 3. – С. 68–74.
41. Маслакова Н. И. Стратиграфия и фауна мелких фораминифер палеогеновых отложений Восточных Карпат / Н. И. Маслакова // Материалы по биостратиграфии западных областей Украинской ССР. – Москва : Госгеолтехиздат, 1955. – С. 5–132.

42. Маслакова Н. И. Фораминиферы. Атлас верхнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма / Н. И. Маслакова // Тр. Всесоюз. науч.-исслед. ин-та природн. газа. – Москва, 1959. – С. 87–164.
43. Маслун Н. В. Биостратиграфическая характеристика нижнеэоценовых отложений Внутренней зоны Предкарпатского прогиба / Н. В. Маслун // Геол. журн. – 1976. – № 36. – Вып. 2. – С. 107–114.
44. Маслун Н. В. Нові види аглютинуючих форамініфер з палеогенових відкладів Передкарпатського прогину / Н. В. Маслун // Матеріали до палеонтології кайнозою України. – Київ : Наук. думка, 1977. – С. 59–68.
45. Материалы по биостратиграфии западных областей Украинской ССР. – Москва : Госнаучтехиздат, 1956. – 391 с.
46. Матковський О. Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка: минуле й сьогодні / О. Матковський, Р. Лещух, М. Павлунь // Геолог України. – № 4. – 2010. – С. 25–29.
47. Менкес М. А. Представители рода *Catapsydrax* в эоценовых отложениях юга Украины / М. А. Менкес // Образ жизни и закономерности расселения современной и ископаемой микрофауны. – Москва : Наука, 1975. – С. 279–283.
48. Менкес М. А. Первая находка представителей рода *Burseolina* (Foraminifera) в СССР / М. А. Менкес // Докл. АН УССР. – Сер. Б. – 1976. – № 10. – С. 882–884.
49. Мятлюк Е. В. Ископаемые фораминиферы СССР. Спириллиниды, роталииды, эпистоминиды и астеригериниды / Е. В. Мятлюк // Тр. Всесоюз. нефт. науч.-исслед. геол. развед. ин-та. – Ленинград, 1953. – Вып. 71. – 274 с.
50. Олег Степанович Вялов / Сост. Т. Д. Билинкевич, Л. Д. Пономарева ; отв. ред. Я. О. Кульчицкий. – Киев : Наук. думка, 1991. – 100 с.
51. Палеонтологические исследования в Украине // Материалы I годичной сессии Украинского Палеонтологического Общества (Киев, 3–5 апреля 1978 г.). – Киев : Наук. думка, 1980. – 335 с.
52. Палеонтологічне товариство України / П. Ф. Гожик, Н. В. Маслун, В. І. Єфіменко, Н. М. Жабіна, В. Ю. Очаковський, Т. В. Шевченко, І. С. Супрун. – Київ : Вид-во “Фоліант”, 2017. – 120 с.
53. Палеонтологи Украины. – Киев : ИГН АН УССР, 1980. – 40 с.
54. Пишванова Л. С. Фораминиферы верхнеолигоценых и миоценовых отложений западных областей Украины / Л. С. Пишванова // Тр. УкрНИГРИ. – 1972. – Вып. 27. – С. 205–284.
55. Пишванова Л. С. Маркирующие горизонты планктонных фораминифер в миоценовое время Предкарпатского прогиба / Л. С. Пишванова // Тр. УкрНИГРИ. – 1959. – Вып. 1. – С. 51–56.
56. Пишванова Л. С. Микрофауна из среднемиоценовой тирасской (гипсоангидритовой) свиты / Л. С. Пишванова // Палеонт. сб. – 1966. – № 3. – Вып. 2. – С. 37–39.
57. Пишванова Л. С. Стратиграфия миоцена западных областей Украины по фораминиферам / Л. С. Пишванова // Материалы VIII и IX съездов КБГА. – Киев : Наук. думка, 1974. – С. 35–40.
58. Розумейко С. В. Фациально-экологическое распределение фораминифер в нижних ярусах верхнего мела Вольно-Подольской плиты / С. В. Розумейко // Палеонт. сб. – 1977. – № 14. – С. 14–17.
59. Розумейко С. В. Фораминиферы верхнемеловых отложений юго-запада Восточно-

- Европейской платформы / С. В. Розумейко. – Киев : Наук. думка, 1978. – 177 с.
60. Серова М. Я. Стратиграфия и фауна фораминифер миоценовых отложений Предкарпатья / М. Я. Серова // Материалы по биостратиграфии западных областей Украинской ССР. – Москва : Госнаучтехиздат, 1955. – 374 с.
61. Стратиграфічний кодекс України / відп. ред. П. Ф. Гожик. – 2-е вид. – Київ, 2012. – 66 с.
62. Стратиграфія верхнього протерозою та фанерозою України у двох томах. Т. 1: Стратиграфія верхнього протерозою, палеозою та мезозою України [Текст] / голов. ред. П. Ф. Гожик. – Київ : ІГН НАН України; Логос, 2013. – 638 с.
63. Субботина Н. Н. Стратиграфия олигоценых и миоценовых отложений Предкарпатья по фораминиферам / Н. Н. Субботина, Р. В. Пишванова, Л. В. Иванова // Микрофауна СССР. – 1960. – Вып. 11. – С. 41–46.
64. Терещук А. С. О новой микрофаунистической зоне Siderolites krechovi из верхнемеловых отложений Предкарпатья / А. С. Терещук // Палеонт. сб. – 1961. – № 1. – С. 105–108.
65. Терещук А. С. Расчленение верхнего мела по скважине Перемышляны–103 на Вольно-Подольской окраине Русской платформы / А. С. Терещук, С. В. Розумейко // Геология и геохимия горючих ископаемых. – Киев : Наук. думка, 1969. – С. 69–74.
66. Тузяк Я. Міжнародна Стратиграфічна Шкала: сучасний стан та її значення для оновлення ЗСШ України / Я. Тузяк // Матеріали Міжнародної наукової конференції “Роль вищих навчальних закладів у розвитку геології” (до 70-річчя геологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка), 31 березня–квітня 2014 р. (Київ, Україна). – Київ, 2014. – С. 97–99.
67. Тузяк Я. Створення палеонтологічної інформаційної системи “Paleodata” на базі ІСІР для палеонтологічного музею та лабораторії палеонтологічних досліджень геологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка / Я. Тузяк // Еволюція органічного світу та етапи геологічного розвитку Землі: Матеріали XXXV сесії Палеонтологічного товариства НАН України (Львів, 19–22 травня 2014 р.). – Київ, 2014. – С. 147–148.
68. Тузяк Я. Львівська мікропалеонтологічна школа: етапи становлення, напрями досліджень, сучасний стан / 40 років Палеонтологічному товариству України / Я. Тузяк // Матеріали XXXVIII сесії Палеонтологічного товариства НАН України. – Київ, 2017. – С. 32–36.
69. Тузяк Я. Мікропалеонтологічні дослідження заходу України на межі тисячоліть: минуле, сучасність, майбутнє / Розвиток промисловості та суспільства. Секція 5. Геологія і прикладна мінералогія / Я. Тузяк // Матеріали Міжнародної науково-технічної конференції (24–26 травня 2017 року, м. Кривий Ріг). – Кривий Ріг, 2017. – С. 56–61.
70. Успехи в изучении микроорганизмов мезо-кайнозоя Украины / [отв. ред. О. К. Каптаренко-Черноусова.]. – Киев : Наук. думка, 1971. – 238 с.
71. Alth A. Wapien Niznowski i jego skamielini / A. Alth // Akad. Umijetnosci w Krakowie. – Krakow, 1881. – N 6. – 160 s.
72. Alth A. Geognostisch-paläotologische Beschreibung der nächsten Umgebung von Lemberg / A. Alth // Haid. Naturwiss. Abhandl. – Wien, 1850. – Bd. III. – Abt. 2. – 113 s.
73. Baker M. Employment for the microscope / M. Baker. – Dodsley, London, 1753. – 403 p.
74. Cushman J. Upper Urassic Foraminifera from the Nizniov limestone of Podole, Poland /

- J. Cushman, K. Glazewski // Cushman Lab. Foraminifera Research Contr. – 1949. – Vol. 25. – P. 1–11.
75. *Dunikowski E.* Nowe foraminifery kredowego marglu lwowskiego / E. Dunikowski // Kosmos. – 1879. – T. 4. – S. 102–135.
76. *Friedberg W.* Przyczynek do znajomości otwornic kredowego marglu lwowskiego / W. Friedberg // Kosmos. – 1897. – T. 22. – S. 265–296.
77. *Ehrenberg C. G.* Beiträge zur Kenntnis der Organisation der Infusorien und ihrer geographischer Verbreitung, besonders in Sibirien / C. G. Ehrenberg. – Abhandlungen der Königlich Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Aus dem Jahre 1830. Physikalische Abhandlungen, 1830. – 1832. – P. 1–88. – Pls. 1–8.
78. *Ehrenberg C. G.* Mikrogeologie / C. G. Ehrenberg. – Das Erden und Felsen schaffende Wirken des unsichtbar kleinen selbständigen Lebens auf der Erde. – Voss, Leipzig. – 1854. – 374 p.
79. *Grzybowski J.* Die Mikrofauna der Karpathenbildungen: III: Die Foraminiferen der Inoceramenschichten von Gorlice / J. Grzybowski // Acad. Sei. Cracovie, Cl. Sei. Math. Nat., Bull. Internat. – Krakow, 1901. – N 4.
80. *Grzybowski J.* Geological Atlas of Galicja. Tekst do Zeszytu Czternastego / J. Grzybowski. – Wydawnictwa Komisji Fizyograficznej Akademii Umiejętności. – Kraków, 1903. – S. 1–91 (in Polish only).
81. *Haeckel E.* Die Radiolarien (Rhizopoda radiaria) / E. Haeckel. – Berlin, 1862. – Pls. 35.
82. *Latreille P. A.* Histoire Naturelle Genrale et Particulière, des Crustacés et des Insectes / P. A. Latreille, F. Dufart. – Paris, 1802. – Vol. 7. – P. 1–413. – Pls. 58–66.
83. *Lomnicki A. M.* Atlas geologiczny Galicji / A. M. Lomnicki. – Zesz. 7, 9, 10, 18. – Kraków, 1845–1905.
84. *Lomnicki A. M.* Kreda pod Żurawnem / A. M. Lomnicki // Kosmos. – Lwów, 1908. – N 33.
85. *Niedzwiedzki J.* Mikrofauna kopalna ostatnich probek wiercenia we Lwowie w r. 1894 / J. Niedzwiedzki // Kosmos. – 1896. – T. 21. – S. 240–247.
86. *Olszewski S.* Otwornice (Foraminifera) marglu kredowego kotliny lwowskiej / S. Olszewski // Spraw. Komis. Fizjogr. – Krakow, 1875. – T. 9. – S. 95–149.
87. *d'Orbigny A. D.* Tableau méthodique de la classe des Céphalopodes / A. D. d'Orbigny // Annales des Sciences Naturelles. – 1826. – Vol. 7. – P. 96–169; 245–314.
88. *Reuss A. E.* Die Foraminiferen und Fntomostsrseen des Kreidemergels von Lemberg / A. E. Reuss // Haid. Naturwiss. Abhandl. – Wien, 1850. – Bd. IV. – Abt. 1. – 36 s.
89. The Geologic Time Scale 2012 / Gradstein F. M., Ogg J. G., Schmitz M. D., Ogg G. M. (eds.). – Amsterdam : Elsevier, 2012. – Vol. 1, 2. – XVIII+1144 p.

Стаття: надійшла до редакції 10.08.2017
прийнята до друку 27.12.2017

**THE LVIV MICROPALAEONTOLOGIC SCHOOL
AS STAGE FOUNDATION AND DEVELOPMENT
MICROPALAEONTOLOGIC RESEARCHES
IN THE WEST OF UKRAINE**

Ya. Tuzyak

*Ivan Franko National university of Lviv,
Hrushevsky Str., 4, 79005 Lviv, Ukraine
e-mail: yarynatuzyak@gmail.com*

The history of basis and development of micropaleontologic researches in the West of Ukraine, criteria and stages of formation of Lviv micropaleontologic school is stated. The directions of researches and results of achievements of each stage are given. The characteristic of activity of cells – research and production, research and the scientific educational institutions studying mikrofossils is provided. Investments are given to development of studying of microfossils of the western areas of Ukraine researchers of micropaleontologists of different generations. The structure and objects of studying of micropaleontology of the West of Ukraine are established. Current and further trends of development the researches mikrofossils are defined. The theoretical, methodological, practical and cultural and educational value of microfossils studying are shown.

Key words: Lviv micropaleontologic school, microfossils, calcareous, palynology, dinocysts, diatoms, foraminifera, tintinnids, radiolarian, sponge spicules, ostracods, conodont.